

A HELY SZELLEME

BRÜLL EDIT

A Budapesti Művelődési Központ az időskorúak tanulásáért, művelődéséért

Magyarország lakosainak 21%-a (2152 ezer polgár) 60 éven felüli – az arány a fővárosban valamivel még magasabb is (közel 25%), s a társadalom folyamatosan öregszik. Itt tehát egy érzékelhetően növekvő korcsoport, melynek tanulása, művelődése immár egyre kevésbé tekinthető pusztán magánügynek, sőt, egyre komolyabb gazdasági-társadalmi érdek fűződik ahhoz.

Kutatások bizonyítják, hogy bár a fiatal időseknek (60–69 évesek) jelentős művelődési szükségleteik vannak, az 55 éven felüliek közül csak egy elenyésző kisebbség vesz részt képzésben. Sokan öregnek érzik magukat már a tanuláshoz, de akadályt jelent a jövedelmi helyzet is. (Györgyi Zoltán)

Ha arra a kérdésre keresünk választ, hogy mit tanulnának szívesen az idős-idősödő korosztály tagjai, akkor azt látjuk, hogy a nyelvi képzés mellett számottevő a szakmai és a szabadidős képzésekkel kapcsolatos vágyak megjelenése is. Boga Bálint szerint az időskorúak tanulási motívumai három jellegzetes cél mentén csoportosíthatók :

- alkalmazkodás a változásokhoz, amelyek bennem és körülöttem zajlanak
- öngazdagítás
- második karrier.

Az időskorúak művelődési kínálatában a művelődési házak programjai a meghatározóak. Budapesten mintegy 120 közművelődési intézmény működik, majdnem minden ház kínál időseknek szóló programokat. A fővárosi művelődési házak csaknem felében működnek nyugdíjasklubok, melyek a nyugdíjasoknak rendszeres találkozási lehetőséget, közösségi élményt nyújtanak. A klubok negyedében zajlanak rendszeresen ismer-

retterjesztő előadások, kb. 5 százalékuk működtet amatőr művészeti csoportot. A nyugdíjasok érdekképviselőivel, művelődésével néhány országos mozgalom, országos vagy helyi civil szervezet is foglalkozik, egy részük szintén a művelődési házakban működik.

A BMK idősek tanulását támogató programjainak célja az életminőség javítása mellett a kulturális és információs esélyegyenlőség megteremtéséhez való hozzájárulás.

Az idős korosztálynak szóló programok, az idős korosztály csoportjai a BMK-ban az intézmény alapítása óta megtalálhatók. Az Őszidő nyugdíjasklub 1979-től működik a XI. kerületben élő nyugdíjasok kedvelt és népszerű találkozóhelyeként. Heti rendszerességű klubnapjai az igényes ismeretterjesztés (zeneirodalom, művészettörténet, diavetítéses útbeszámolók) jegyében zajlanak.

Rendszeresen indulnak budapesti sétára, múzeumok időszakos kiállításainak megtekintésére, de gyakran mennek együtt kirándulni, sőt: időről-időre külföldi túrákat is szerveznek.

A 80-as években működött nagy sikerrel a Nyugdíjasok Amatőr Színháza, az idősek dalköre pedig még ma is rendszeresen találkozókat tart. Nálunk talált otthonra a Tájak-Korok-Múzeumok kelenföldi – döntően az idősebb korúakat tömörítő – 200 fős tagcsoportja is. A felsoroltak mindegyike szép és értékes, de inkább hagyományos jellegű program. Ezeket mind megtartva 2001-től már rendszerszerű programfejlesztésekbe vágunk bele, melynek fő elemei az alábbiak:

Képzések	Nyugdíjasklubok vezetőinek képzése (2001.)
	Művelődési program az élet harmadik korszakában élő időskorúak számára (350 órás képzési program fejlesztése: 2001.)
	képzők képzése (2003. április – RoLBOP ¹ keretében)
	„Kattints rá, Nagyi!” (képzési program fejlesztés, tanfolyamszervezés 2002-től)
	„Kattints rá, Nagyi!” tanár-továbbképzési program (2003. decembertől)
	Képzők képzése: nemzetközi szakembercsoport továbbképzése Budapesten a RoLBOP projektben kifejlesztett képzési program alapján (2005. Grundtvig 3 kurzus)
	Angol nyelvtanfolyam időskorúaknak (2005.)
	PHD dolgozat (Az idősök erőforrásainak felhasználása a helyi közösség fejlesztésében) – 2003-2007 – szerző: a BMK munkatársa.
	Az időskorúak tanulási korlátainak mérséklése – Magyar képzők továbbképzése a RoLBOP projektben kifejlesztett képzési program adaptálásával 2007.
	Információs, kommunikációs technológia oktatása időskorúaknak – Magyar képzők továbbképzése a Golden Age projektben kifejlesztett képzési program adaptálásával 2006.
Projektek	Az időskorúak tanulási korlátainak mérséklése – „RoLBOP” 2002–2003. (Socrates/Grundtvig 2)
	Az időskorúak tanulási korlátainak megszüntetése – „RoLBOP” 2003–2004. (Socrates/Grundtvig 2)
	WWW-Golden-Age 2005–2007 (Socrates/Grundtvig 2)
	Silvernet projekt 2007–2008. (Grundtvig 2)
	<i>SLIC – Fenntartható tanulás a közösségben: az idősök kompetenciáinak tudatosítása és újabb lehetőségek feltárása a tanulás és elkötelezettség érdekében 2007–2009. (Grundtvig 1)</i>
2002-től évente: Folytassa, Nagyi! Számítógépes ismereteket idős korban tanulók és oktatóik országos találkozója	
Hálózat-építés	szakértők hálózata (2002. szeptembertől) ²
	„Kattints rá, Nagyi!” képző intézmények hálózata (2003. márciustól)
	„Kattints rá, Nagyi!” képzésben résztvevők online közössége (2003. szeptembertől)
	„Kattints rá, Nagyi!” országos mozgalom elindítása (2003. szeptembertől)
	„Kattints rá, Nagyi!” weboldal készítése és működtetése (2003. februártól) www.nagyi.bmknet.hu

¹RoLBOP – Reduction of learning barriers for older people – Az időskorúak tanulási korlátainak csökkentése

²Az időskorúak társadalmi esélyeinek és aktivitásának elősegítésével foglalkozó andragógusok, pszichológusok, gerontológusok, időskorúak gondozásában jártas szakemberek hálózata

	Az EzüstNet Egyesület megalakulásának segítése, székhely biztosítása, együttműködés a szervezettel
Öntevékeny csoportok	Őszidő Nyugdíjasklub (1979-től)
	Tájak-Korok-Múzeumok Egyesület Kelenföldi tagsoportja
	Folytassa, Nagyi! Klubok 2005-től
Kiadványok	Kattints rá, Nagyi – tanulási segédanyagok (jegyzet a résztvevőknek)
	The learning age – Removing barriers to learning for older people (2003.)
	Breaking down barriers to learning for older people – A training manual (2004.)
	„Az idős emberek tanulását gátló tényezők mérséklése” segédanyag – a Breaking down barriers to learning for older people – A training manual (2004.) magyar adaptációja
Időskorúak önkéntes munkája a bmk-ban	<ul style="list-style-type: none"> – e-Magyarország pont ügyelet – nyelvtanítás – Kattints rá... tanfolyamok tartása – bekapcsolódás a Golden Age és RoLBOP projektekbe – túravezetés
Egészségmegőrzés, szabadidő eltöltés	kirándulások szervezése
	gerinctorna tanfolyam
	KORLÁT – „Hogyan juthatunk zöldközelségbe” (http://korlat.bmknet.hu) Budapest természetvédelmi területei akadálymentességének feltérképezése mozgásukban korlátozottak számára (terepleírás, térképi információk, közművelődési kínálat)
	kézműves-foglalkozások
	családi hétvégék

2001-ben egy 360 órás művelődési programot dolgoztunk ki az időskorúak számára, mely mind terjedelmében, mind tartalmában egyedülálló volt, s még ez évben elindítottunk egy képzést a nyugdíjasklubok – többnyire a korosztályba tartozó – vezetői számára. Ezen a tanfolyamon vették fel a résztvevők azt az ötletet, hogy szervezzünk számítógépes tanfolyamokat időseknek. Így született meg a BMK egyik legsikeresebb programja, a Kattints rá, Nagyi! tanfolyam, mely mára országos kiterjedésű képzéssé vált, számos alprogrammal és nemzetközi együttműködésekkel.

Kattints rá, Nagyi!

A számítógéphasználat és az internethasználat szempontjából a 60 év feletti korosztály jelentősen elmaradt a többi korcsoporttól. 2006-ban a számítógéphasználók aránya 8% (2002-ben 2%), az internethasználók aránya pedig 4% (2002-ben 1%) volt ebben a körben. Ennek oka korántsem csak az érthető idegenkedés, szerepet játszik a megfelelő lehetőségek hiánya és a tanfolyamok ára is.

A BMK által kidolgozott 25 órás képzés mind tematikájában, mind módszertanában figyelembe veszi az időskorú tanulási sajátosságokat, s a jelképes részvételi díj biztosíték arra, hogy anyagi okok senkit ne gátoljanak meg a bekapcsolódásban.

A résztvevők megismerkednek a számítógép, az internet, az internetes keresők használatával, létrehozzák saját elektronikus postafiókjukat, s készség szinten elsajátítják annak használatát.

A program iránt kezdetektől óriási igény mutatkozik, folyamatosan százak váraкоznak az előjegyzési listán. 2002-ben indítottuk az első képzéseket, és azonnal szembesültünk azzal a nehézséggel, hogy bár mindenki – beleértve a döntéshozókat is – örömmel üdvözölte a kezdeményezést, a program anyagi háttérének biztosítása komoly erőfeszítéseket követel. Az első jelentős támogató Újbuda Önkormányzata lett – 2003-tól folyamatosan vállalja a XI. kerületben élő időskorúak tanulásának költségeit, de az igény még az ő esetükben is jelentősen meghaladja az anyagi kereteket. Jelentős fordulat 2006-ban következett be, ekkor lett a program támogatója a UPC Magyarország.

Hálózat

A UPC Magyarországnak köszönhetően a program vidéki városokban is elérhetővé vált. 2006-ban tizenegy, 2007-ben már 15 településen (Budaörs, Debrecen, Dunaújváros, Eger, Gyöngyös, Mezőtúr, Nagykanizsa, Nyíregyháza, Óriszentpéter, Pécs, Salgótarján, Székesfehérvár, Szombathely, Vasvár, Veszprém) indított a BMK kihelyezett tanfolyamot.

Partnereinkkel, a helyi közművelődési szervezetekkel, intézményekkel együttműködési megállapodást kötünk, így tisztázott munkamegosztás és

kiszámítható anyagi kondíciók mentén dolgozhatunk együtt. Ez az a fajta együttműködés, amin mindenki nyer. Nyernek mindenkinek előtt a településen élő idősebb társaink, mert elérhetővé válik számukra egy olyan tájékoztató és kapcsolattartási eszköz, ami sokáig a fiatalok privilégiumának tűnt. És nyernek a közművelődési szervezetek, hiszen tehetik azt, ami a dolguk. Anyagi nyereségük természetesen nincs, hiszen annak érdekében, hogy minél többen kapcsolódhassanak be a tanulásba, a kapott támogatást teljes egészében a közvetlen költségekre fordítják.

A BMK nem csak a szerződéses partnereinek, hanem mindenkinek kész segíteni, aki az idősek internet-tanulását a szívében viseli. Tapasztalataink megosztása mellett átadjuk a képzés módszertanát, a tanfolyami jegyzetet, az oktatóknak és a szervezőknek szóló ajánlásokat, valamint a képzési dokumentáció formanyomtatványait. A helyi tanfolyamok önerős beindításának segítésén túl pályázatok, támogatási kérelmek elkészítésében is örömmel segítünk.

Az elmúlt 5 évben 1000-nél többen végezték el a Kattints rá, Nagyi! tanfolyamot, 2007-ben pedig a két támogató segítségével ez a létszám megduplázódott, és az UPC támogatásnak köszönhetően a növekedés 2008-ban is folytatódik.

Az oktatási hálózat 2007-ben a határokat is átlépte: egy újabb, az Európai Unió által támogatott kétéves Grundtvig projekt (Silvernet 2007/2008) keretében Csíkszeredán és Komárnóban is elindulnak a „Kattints rá, Nagyi!” tanfolyamok.

Az oktatók és szenior tanulók a www-golden-age (2005–2007) nemzetközi projekt keretében öt EU tagállam hasonló oktatási programját és tanulóit is megismerték egy tanulási kapcsolatok program segítségével.

Folytassa, Nagyi!

A program részeként évente országos találkozókra is sor kerül, ahol a hasonló érdeklődésű „netnagyik” személyesen is találkozhatnak. A tanfolyamon megszerzett tudást „Folytassa, Nagyi!” klubfoglalkozásokon gyakorolhatják a végzett szenior tanulók, melyeket többek között önkéntesek vezetnek, de az infokommunikációs újdonságok bemutatásában a BMK munkatársai is kiveszik részüket. Azok a nyugdíjas internetezők,

akiknek nem áll otthoni internet-elérés rendelkezésre, minden oktatási helyszínen közösségi internet-elérési ponton egyénileg gyakorolhatják a megtanultakat. Az a tapasztalatunk, hogy a tanulócsoportok öntanuló és önszervező csoportokká válnak, a tanfolyam után is sokáig együtt maradnak, és közösen járnak gyakorlásra. A tanuláson kívül egyéb közös programokat szerveznek önmaguk számára, és a csoportok között is kialakulnak kapcsolatok. Az újbudai szenior tanulók igazi közösséggé formálódtak és megalakították saját egyesületüket is EZÜSTNET néven. Az egyesület tagjai kapcsolatot tartanak az ország számos településén tanuló netnagyikkal, sőt a nemzetközi kapcsolatok építésében is élen járnak: jelenleg távolból oktatják felvidéki és erdélyi társaikat.

A nyugdíjasok infokommunikációs képzését célzó országos képzési hálózatban elérhető „Kattints rá, Nagy!” tanfolyam az eInclusion legjobb gyakorlatai között felkerült a www.epractice.eu weboldalra, s egyben helyet kapott abban a dokumentumban, amelyet a liszaboni miniszteri tanács elé terjesztenek.

Nemzetközi tapasztalatok integrálása az idős hazai képzésébe

Az idős tanulók támogatásával számos európai ország jóval korábban elkezdett foglalkozni, tapasztalatot, módszertani tudást felhalmozni, így érthetően örömmel vettük, amikor 2002-ben megkeresték intézményünket, hogy csatlakozzunk egy az idős tanulók korlátainak csökkentését célzó nemzetközi projekthez (RoLBOP – Az időskori tanulás korlátainak mérséklése, Grundtvig 2.). A program első évében angol, ír és osztrák partnerszervezetünkkel közösen azonosítottuk az időskori tanulás korlátait, összegyűjtöttük a jó gyakorlatokat országainkban, rövid képzési programot tartottunk szakemberek és idős tanulók bevonásával, végül tapasztalatainkat, eredményeinket egy kiadványban rögzítettük. A második évben összeállítottuk egy 5 napos kurzus tananyagát, és a képzés anyagából kézikönyvet hoztunk létre. 2005-ben az általunk kialakított képzési program alapján kurzust szerveztünk Magyarországon, melyen 8 ország felnőttoktatói vettek részt.

A 2005-ig tartó program nemzetközi tapasztalatait igyekeztünk itthon hasznosítani és a hazai szakemberek számára hozzáférhetővé tenni. A projekt keretén belül adaptáltuk, a hazai szükségleteknek megfelelően átalakítottuk a nemzetközi programokat, úgy hogy a magyar igényekhez igazodjanak, de megőrizzék innovatív tartalmukat. Az adaptációt követően a két témára építve kétmodulos képzést szerveztünk az idősek képzését vezető, szervező közművelődési intézményekben, civil szervezetekben és szociális intézményekben dolgozó szakembereknek, önkénteseknek (Információs, kommunikációs technológia oktatása időskorúaknak – Magyar képzők továbbképzése a Golden Age projektben kifejlesztett képzési program adaptálásával 2006., Az időskorúak tanulási korlátainak mérséklése – Magyar képzők továbbképzése a RoLBOP projektben kifejlesztett képzési program adaptálásával 2007.).

2007 őszétől pedig egy új kétéves Grundtvig 1. programba vágunk (Fenntartható tanulás a közösségben: az idősek kompetenciáinak tudatosítása és újabb lehetőségek feltárása a tanulás és elkötelezettség érdekében). A projekt célja, hogy kapcsolatot teremtsen a közösségfejlesztés, az önkéntesség és az élethosszig tartó tanulás között. Olyan módszerek kidolgozására kerül sor a projekt keretén belül, amelyek arra ösztönzik az időskorúakat, hogy aktív állampolgárokká váljanak, valamint bátorítja őket, hogy tudásukat fejlesszék formális és nem formális képzési keretek között.